

عطار و مولانا جلال الدین محمد

فعالیت های درس

۱ کلمات زیر را مانند نمونه، با «مند» یا «انگیز»، ترکیب کنید.

هیجان + انگیز = هیجان انگیز

اندیش + ... = ...

دانش + ... = ...

تعجب + ... = ...

خاطره + ... = ...

نشاط + ... = ...

۲ اسم هایی را که در متن درس آمده است، پیدا کرده و در جدول زیر طبقه بندی کنید.

شهر	شخص	کتاب
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....

۳ متن زیر را با معنی کلماتی که مشخص شده است، کامل کنید.

این نخستین ( ) سفر بلند ( ) او بود. معمولاً سفر برای بچه هایی به سن او هیجان انگیز ( ) است؛

اما این سفر که معلوم ( ) نبود بازگشتی در آن باشد، با دیگر سفرها، فرق ( ) داشت.

املا

۱ جملاتی از درس را که به نظر شما، تأثیرگذار و مهم تر هستند، بنویسید.

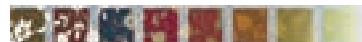
.....
.....
.....

۲ کلماتی از درس را که در نوشتن آنها یکی از دو شکل «ط / ت» به کار رفته است، بنویسید.

.....
.....
.....

۳ واژه‌هایی از درس که معنی آنها را نمی‌دانید، در جدول زیر، قرار دهید، سپس با مراجعه به واژه‌نامه، معنای هر کلمه را مقابل آن بنویسید.

معنی	واژه
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

نگارش

۱ با استفاده از هر دسته کلمات زیر، یک جمله درباره‌ی جلال‌الدین محمد مولوی، بنویسید.

◆ دل‌تنگ، خاطره، زادگاه:

◆ آینده، موفق، انسان:

۲ جمله‌ی «از شادی در پوست خود نمی‌گنجید» را در سه سطر، توضیح دهید.

۳ با توجه به مسیر حرکت جلال‌الدین محمد که در متن درس بیان شده است، نقشه‌ی مسیر سفرهای او را بکشید و هر جا که لازم شد، توضیحی اضافه کنید.

آغاز سفر

۴ من پس از خواندن این درس

یاد گرفتم:

احساس می‌کنم:

آرزو می‌کنم:

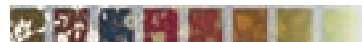
روزنامه دیواری

تهیه‌ی روزنامه‌ی دیواری یک کار گروهی و کسب مهارت جمعی در نوشتن است. یک روزنامه‌ی دیواری شامل داستان، شعر، گزارش، مصاحبه، اخبار مدرسه، لطیفه، معما، مطالب علمی - تخیلی و جدول کلمات متقاطع و... است. تهیه‌ی روزنامه‌ی دیواری، تمرین بازی، شادی، یادگیری است.

۱ با همکاری گروه، یک روزنامه دیواری درباره‌ی یکی از نام‌آوران (شهیدان، دانشمندان، نویسندگان یا نیکوکاران) محلّ زندگی خود (روستا یا شهر) تهیه کنید و عنوان اصلی بخش‌های مختلف آن را در این برگه بنویسید.

۲ برداشت خود را از ضرب‌المثل «مُشک آن است که خود ببوید، نه آنکه عطر بگوید» در یک بند بنویسید.

۳ هرچه را از محتوای درس‌های این فصل فهمیده‌اید، در یک بند بنویسید.

فصلِ ششم

ایرانِ من

ای وطن

فعالیت‌های درس

در عبارت‌ها و مصراع‌های زیر، منادا و نشانه‌ی ندا را مانند نمونه، مشخص کنید.

۱

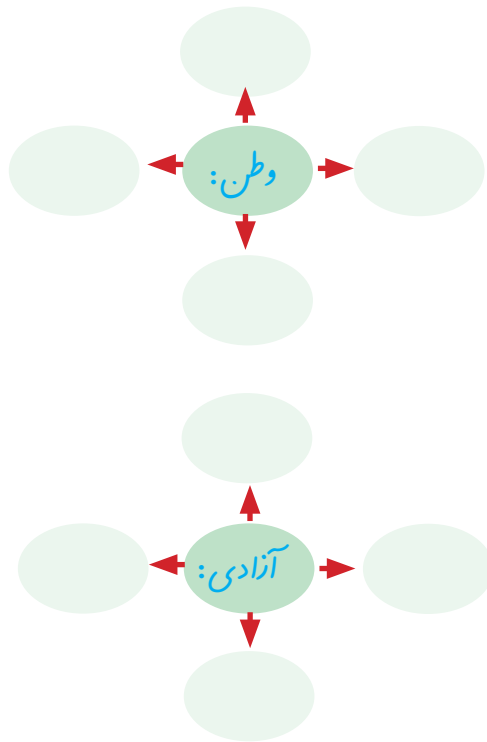
نمونه: بلبلا، مرده‌ی بهار بیار (گلستان).
در کلمه‌ی بلبلا، الف (ا) نشانه‌ی ندا و بلبل منادا.

منادا	نشانه‌ی ندا	عبارات و مصراع‌ها
		ای وطن، همچو باران بهاری.
		سعیدیا، مرد نکلونام، نمیرد هرگز.
		یارب، نکن از لطف، پریشان ما را.
		خدای کعبه، ای یکتا.

واژگانی متناسب با «وطن» و «آزادی» بنویسید.

۲

برای کلمه‌های زیر یک کلمه، هم‌آهنگ (هم قافیه) بنویسید.

۳

سرود:.....
غرور:.....
رویش:.....
چمن:.....

تشبیه‌های به کار رفته در شعر درس را پیدا کنید و بنویسید.

۴

.....
.....
.....

املا

جدول زیر را مانند نمونه، کامل کنید.

۱

واژه	م -	ا
سلام	سلام	—
شادی		
وجود		
آزادی		
جاودانه		
مسرور		

برای هر چهار شکل صدای /ز/ یک کلمه مثال بنویسید.

۲

..... ◆

..... ◆

..... ◆

..... ◆

کدام کلمه با بقیه، فرق دارد؟

۳

غور، غریب، غرب، قریب.....

ثابت، صادق، صمیمی، صبور.....

۱ اگر به جای شاعر بودید، شعر را با چه جمله‌هایی آغاز می‌کردید؟

.....

.....

.....

۲ متن زیر را تا یک بند ادامه دهید.

وطنم را دوست دارم.

.....

.....

.....

.....

۳ حکایت زیر از گلستان سعدی (باب هشتم)، انتخاب شده است، نخست آن را به دقت بخوانید، سپس به نثر ساده، بازنویسی کنید.

«عالمی را پرسیدند: چگونه رسیدی بدین منزلت در علوم؟ گفت: بدان که هر چه ندانستم از پرسیدن آن، ننگ نداشتم.»

.....

.....

.....

تشبیه

همان گونه که آموختیم، تشبیه آن است که کسی یا چیزی به کسی یا چیز دیگر مانند شود. یکی از عناصری که در زیبایی و اثرگذار بودن نوشته، به نویسنده کمک می‌کند، به کارگرفتن تشبیه است.

۱ کلمه‌های زیر را به چیزهای مناسب، تشبیه کنید و به کمک واژه‌های داخل کمانک در یک جمله به کار ببرید.

- ♦ مادر ..... (مثل)
- ♦ گل ..... (مانند)
- ♦ کوه ..... (چون)
- ♦ ایران ..... (همانند)

۲ جدول را مانند نمونه، کامل کنید.

مسئولیتی که مادر برابر میهن داریم	حقی که میهن، برای ما قائل است
♦ مراقبت از وسایل و ابزارهای مدرسه، وظیفه‌ی ماست.	♦ حق ماست، در مدارس و با امکانات خوب درس بخوانیم.
۱.	۱.
۲.	۲.
۳.	۳.
۴.	۴.
۵.	۵.

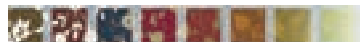
۳ درباره‌ی مفهوم ضرب‌المثل «با دوستان بساز و بر دشمنان بتاز» یک بند بنویسید.

.....

.....

.....

.....

کارگاهِ نویسندگی

A series of horizontal dotted lines for writing, consisting of 12 lines spaced evenly down the page.

دریا قُلی

فَعَالِیَّت‌های درس

۱ تشبیه‌هایی را که در متن درس به کار رفته، پیدا کنید و بنویسید.

۱

.....

.....

.....

۲ جملات یا عباراتی را از متن درس پیدا کنید و یا خودتان بنویسید که هریک از علامت‌های زیر را داشته باشند.

۲

(؟ _ ! _ « » _ :)

.....

.....

.....

۳ بیت زیر را توضیح دهید و آرایه‌های موجود در آن را بنویسید.

۳

دریا قُلی! به وسعتِ دریاست نامِ تو
تاریخ، در تلفظِ نامِ تو آنگن است

.....

.....

.....

.....

املا

۱ کلماتی را که در آنها یکی از شکل‌های حرف «ف، ق» به کار رفته، پیدا کنید و بنویسید.

.....
.....
.....

۲ با توجه به متن درس، جمله‌های زیر را، کامل کنید.

در داستان‌های کهن ایرانی.....، دلاور مردی بود که وقتی قرار شد که..... ایرانی تیری رها کند و هر جا که تیر فرود آمد،..... ایران باشد. دلیرانه بر..... دماوند برآمد و تیری در چله‌ی کمان نهاد و با پرتاب کردن آن، سرزمین ایران را از..... رهایی بخشید و جان خود را در این راه فدا کرد. .... این جان‌فشانی در راه پاسداری از میهن، هنوز در یادها زنده است. این سرزمین، در هر روزگاری، ..... و نام آوران بی‌شماری را در خود پرورانده است.

۳ در هر ردیف، حرف نخست کلمه‌ها را بردارید، از راست به چپ کنار هم قرار دهید تا یک واژه از متن درس به دست آید، کلمه‌ی مورد نظر را جلوی همان ردیف بنویسید.

الف) برادر، عماد، ثابت ← .....

ب) لار، مادر، سامرا ← .....

پ) غایب، راز، یاس، باغ ← .....

ت) مرد، حالا، نان، تماس ← .....

نگارش

۱ متن زیر را دقیق بخوانید و نشانه‌های نگارشی را هر جا که لازم است، قرار دهید.

«دریاقلی در آن شب پاییزی نهم آبان ماه ۱۳۵۹ در میان سایه‌هایی که در سیاهی شب داشتند خود را برای حمدای وحشیانه به آبادان آماده می‌کردند با همی توان و قدرت رکاب می‌زد انگار کسی در گوشش می‌گفت دریاقلی رکاب بزن همه چیز به جوانمردی تو وابسته است اگر کوتاهی کنی همی شهر و دیار نابود خواهد شد»

دریاقلی رکاب بزن یا علی بگو چشم انتظار همت تو دین و میهن است»

۲ کار «دریاقلی» را با کار «آرش»، مقایسه کنید و نتیجه را در یک بند بنویسید. از نشانه‌های نگارشی مناسب هم استفاده کنید.

.....
.....
.....
.....

۳ کامل کن. من با خواندن این درس :

.....	کنجکاو شدم...
.....	متوجه شدم که...
.....	الکون احساس می‌کنم....

توصیف

یکی از راه‌های تمرین و تقویت نویسندگی بهره‌گیری از توصیف است. توصیف، بیان ویژگی‌های یک چیز است. در توصیف باید به رنگ، بو، نرمی، درشتی، فاصله و دیگر خصوصیات، توجه کرد. توصیف دقیق، سبب می‌شود خواننده، به آسانی، شیء مورد نظر را در ذهن خود بازسازی کند.

۱ کدام بخش درس از نظر توصیف، زیباتر است، آن را بنویسید و توضیح دهید.

.....

.....

.....

.....

۲ با استفاده از توصیف، یک بند درباره‌ی میهن (ایران من) بنویسید.

.....

.....

.....

۳ فهم خود را از ضرب‌المثل «هرکه بامش بیش، برفش بیشتر» در یک بند بنویسید.

.....

.....

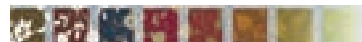
.....

۴ هرچه را از محتوای درس‌های این فصل فهمیده‌اید، در یک بند بنویسید.

.....

.....

.....

فصلِ ہفتم

فرہنگ و ہنر

فعالیت‌های درس

۱ در ترکیب‌های زیر، موصوف و صفت و مضاف و مضاف‌الیه را مشخص کنید.

۱

موصوف و صفت

مضاف و مضاف‌الیه

.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....

میوه‌ی انسان، کردار نیلگو، جور تبر،
آتشگر گیتی، شاخ بی‌بر، مرد هیزم شکن

۲ در عبارت‌ها و مصراع‌های زیر، شبه جمله را مشخص کنید.

۲

♦ آوخ که شدم هیزم.

..... ♦

♦ ای میوه فروش هنر، این دکه و بازار.

..... ♦

۳ در شعری که خواندید، یک نمونه آرایه‌ی شخصیت‌بخشی، بیابید و آن را توضیح دهید.

۳

.....

.....

۴ نقش دستوری کلمه‌های مشخص شده را بنویسید.

۴

دهقان چو تور خود از این همه برافروخت.

.....

املا

۱ کلمات ردیف اول را با کلمات ردیف دوم ترکیب کنید. کلمات جدید را در جدول بنویسید.

هیزم، نگون، آتش، دگر، میوه، بدین
گر، بار، فروش، شکن، گونه، سار

۲ با توجه به واژگان زیر، معنی مناسب را انتخاب کنید.

(الف) ادبار ← (روزگار، تیره بختی)

(ب) فرجام ← (پایان، انجام)

۳ شش کلمه از درس را که املاي آن برای شما مهم است، بنویسید.

..... ، ..... ، .....

..... ، ..... ، .....

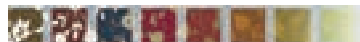
۱ دو بیت زیر را، به نثر ساده بازنویسی کنید.

جز دانش و حکمت نبود میوه‌ی انسان
 ای میوه فروش هنر، این دکه و بازار
 از گفتمانی ناکرده و بی‌موده چه حاصل
 کردار نلوکن، که نه سودیست ز گفتار

۲ داستان این درس را به گونه‌ی دیگری، در یک بند به پایان برسانید.

صدای ناله‌ی سپیدار به گوش شعله رسید و

۳ سرنوشت درختی را که به میز و نیمکت، تبدیل شده، از زبان خودش در پنج سطر بنویسید.

بازسازی

هرگاه، موضوعی قدیمی یا مطلبی از متون گذشته را با شاخ و برگ و شکل تازه‌تری بنویسیم، آن را بازسازی کرده‌ایم. بازسازی وقایع و رویدادهایی از راه‌های تمرین و تقویت نویسندگی است. می‌توان رویدادهای کوچک را به صورت یک داستان کوتاه بازسازی کرد.

۱ پایان داستان «درختِ علم» را به دلخواه، بازسازی کنید.

۱

۲ یکی از اتفاق‌های به یادماندنی کلاس خود را بنویسید.

۲

فعالیت‌های درس

۱ معنی هریک از کلمه‌های زیر را بنویسید و با هریک، جمله بسازید.

۱

- عبرت: .....
- مُلک: .....
- مُلک: .....
- مُسْتَمِع: .....

۲ مفرد کلمه‌های زیر را بنویسید.

۲

مفرد	جمع
.....	احوال
.....	عجایب
.....	رسولان

۳ مخالف کلمه‌های زیر را بنویسید.

۳

- فایده: ..... ، محنت: .....
- ثابت: ..... ، چالاک: .....

املا

۱ با توجه به معنای جمله، زیر شکل صحیح کلمه، خط بکشید.

الف) هر که بر معصیت (مُصِر، مُسِر) بود، از خدای تعالی ترسد.

ب) باید که (قَرَض، غَرَض) صحبت بشناسی.

پ) باید دانست که جماعت، (لائق، لایغ) چه نوع سخن است.

۲ در جدول زیر، کلمات معنی دار را پیدا کرده و در جاهای خالی بنویسید.

ذ	ث	ن	ظ	م	ع	ص	ی	ت
ض	ط	گ	س	خ	ق	ا	د	خ
ج	ی	ت	پ	و	خ	ص	ل	ت
ر	م	ش	ن	ا	د	ز	و	ی
ع	ه	ک	غ	ن	ث	و	ک	د
س	ل	ا	ط	ی	ن	ا	ف	ع
ظ	ا	ع	ت	د	ا	ل	ق	ه

..... ، ..... ، ..... ، .....

..... ، ..... ، ..... ، .....

نگارش

۱ متن زیر را در چند سطر، ادامه دهید.

در اتاق نشسته بودم و به کتاب‌های کتاب‌خانه، نگاه می‌کردم. ناگهان چشمم به کتاب

۲ یکی از حکایت‌هایی را که تا به حال شنیده‌اید، به زبان ساده بنویسید.

۳ با توجه به عناصر داستانی، به سؤال‌های زیر پاسخ دهید.

الف) شخصیت‌های درس «هفت‌خان» را نام ببرید.

ب) درون‌مایه (محتوا)ی حکایت «درخت‌علم» را بنویسید.

پ) زاویه‌ی دید درس «عطار و جلال‌الدین محمد» کدام است؟

ضرب المثل

ضرب المثل: عبارتی کوتاه که در بردارنده‌ی نکته یا لطیفه یا پندی است و در میان مردم رایج است. استفاده‌ی بجا و مناسب از ضرب المثل، بر قدرت سخن و تأثیر بخشی آن می‌افزاید و گفتار و نوشتار را شیرین و دلپذیر می‌کند.

۱ ضرب المثل «کبوتر با کبوتر باز با باز، کند هم جنس با هم جنس پرواز» را توضیح دهید.

.....

.....

.....

.....

۲ فهم خود را از ضرب المثل «این دَغَل دوستان که می‌بینی، مگسانند گرد شیرینی» بنویسید.

.....

.....

.....

.....

۳ داستانی کوتاه، درباره‌ی «دوستی با کتاب» بنویسید و در پایان، موضوع، شخصیت و زاویه‌ی دید آن را مشخص کنید.

.....

.....

.....

.....

ستاره‌ی روشن

فعالیت‌های درس

عبارت‌های زیر را مانند نمونه، به نثر ساده‌ی امروز، برگردانید.

۱

نثر ساده‌ی امروز	نثر کهن
نخستین کسی باشم که به او ایمان آورم.	نخست کسی، من باشم که بدو گروم.
	نیکویی گوید و زینهار تا بدی نکنید.
	راست گفتن، پیشه گیرید.

مانند نمونه، جمله‌های زیر را مرتب و بازنویسی کنید.

۲

♦ ما را یادگاری ده از علم خویش: از علم خویش، ما را یادگاری ده.

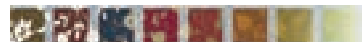
..... (الف) وصیت کنم شما را:

..... (ب) بدکننده را زندگانی، کوتاه باشد:

- (الف) سخن در میان دو دشمن، چنان گوی که اگر دوست گردند، شرم زده نشوی (سعدی).
 (ب) موج زخود رفته‌ای، تیز خرامید و گفت:
 هستم اگر می روم، گر نروم نیستم (اقبال لاهوری).
 (ج) دوستان و دشمنان را می شناسم من
 زندگی را دوست دارم، مرگ را دشمن (اخوان ثالث).

در عبارت زیر، شبه جمله را پیدا کنید و مفهوم آن را توضیح دهید.

◆ زینهار تا بدی نکنید.

املا

۱ چهار کلمه از درس را که اهمیّت املائی دارند، پیدا کنید و بنویسید.

..... ، .....

..... ، .....

۲ با توجه به متن درس، جاهای خالی را با کلمه‌ی مناسب پر کنید.

هر که از شما به ..... بزرگ‌تر باشد. وی را بزرگ‌تر دارید و ..... او نگاه دارید.

۳ کلماتی را که در آنها، یکی از شکل‌های حرف «ه» وجود دارد از متن درس بیابید و بنویسید. (مانند نمونه):
بزرگمهر

.....

.....

.....

نگارش

۱ این دسته از کلمات را به صورت جمله، مرتب کنید.

نیست، مردمان، بی‌عیب، عیب، را، مکنید، که، هیچ‌کس

.....

.....

۲ عبارت زیر را در یک بند، کامل کنید.

♦ از دروغ گفتن دور باش

.....

.....

.....

۳ در جمله‌ی «ستاره‌ی روشن ما بودی که ما را راه راست نمودی»، نویسنده از چه عنصر ادبی استفاده کرده است؟ آن را توضیح دهید.

.....

.....

.....

.....

لطیفه‌ی ادبی

یکی از چیزهایی که به زیبایی و لطف نوشته می‌افزاید، استفاده از لطیفه است. لطیفه سخنی کوتاه و پرمعنا است که به سادگی فهمیده می‌شود. لطیفه‌ها معمولاً آمیخته به طنز، حکمت و اندرز هستند و در قالب حکایت ظاهر می‌شوند.

حکایت «نردبان فروش» از عبید زاکانی را بخوانید و برداشت خود را از آن در چند سطر بنویسید.

۱

«شخصی به ملک نردبان در باغ دیگری می‌رفت تا میوه بچیند، صاحب باغ، سر رسید و گفت: در باغ من

چه کار داری؟

آن شخص گفت: نردبان می‌فروشم.

گفت: نردبان در باغ من می‌فروشی؟

گفت: نردبان از آن من است، هر جا که خواستم می‌فروشم».

.....

.....

.....

.....

.....

۲ ضرب المثل «به پایان آمد این دفتر، حکایت همچنان باقی است» را در یک بند توضیح دهید.

۲

.....

.....

.....

.....

.....

۳ هرچه را از محتوای درس‌های این فصل فهمیده‌اید، در یک بند بنویسید.

۳

.....

.....

.....

.....

